

מראי מקומות - יבמות

ע.

א. אילימא דדיימא מיני' ולא דיימא מעלמא, צריכא למימר דתיכול

הק' הערוך לנה, דלמא לעולם איירי בדיימא מיני' ולא מעלמא, ואתי לאשמעינן דכהן מאכילה אפי' אם ילדה כשהוא פנוי' [ולא אמרי' דמה דזרע מאכיל אמה הוא מחמת שממשיך כח בעלה להאכיל, דמבואר מהא דפנוי' דאפי' אם אין האב מאכיל האם, מ"מ הזרע מאכילה]. דלכאו' פשטות הקרא משמע שאינו מאכיל, דכתי' ויליד ביתו, והמשמעות היא דיליד ביתו היינו ביתו שהוא אשתו, וקמ"ל דאפי' אם אינה אשתו, מ"מ הולד מאכילה, והניח בקו'.

ב. הריני כפרת בן בתי וכו'

כ' הערוך לנר דמשמע מלשון הגמ' דבאשה א' קאי, ויש לה ב' בני בנות, הא' ממזר ומאכילה, והא' כ"ג ופוסלה, ואיך משכחת לה. וביאר דמשכחת לה בבת ישראל שנשאת לכהן וילדה בת, ובא נכרי ועבד על הבת וילדה בן שהוא ממזר, ואחר שמת בעלה כהן [של האם] נשאה ישראל וילדה בת, והבת נשאת לכהן, וילדה בת, והבת נשאת לכהן וילדה לו בן שהוא כ"ג, ומתו ב' הבנות [וגם מת בעלה], והשתא שפיר קאמרה הריני כפרת בן בתי כוזא, שזה הי' מאכילני, שיש לי זרע מכהן, אבל משבא הכ"ג שהוא זרע ישראל, פוסלני, לפי שהוא זרע שלה הבא מהישראל.

הערל

א. הערל

פרש"י, שמתו אחיו מחמת מילה. וכ' תוס' שכן נראה, דאף דמבעיא לן בגמ' אם ערלה שלא בזמנה ערלה היא או לא [ולכאו' זה דומה למתו אחיו מחמת מילה, דג"כ אנוס הוא שאינו יכול למול], אינו דומה, דפחות מח' אינו יכול למול בשום מקום, אבל לאחר ח', אע"פ דא"א לו למול מפני הסכנה, הוי ערל כיון שהגיע הזמן. והק' הרשב"א, הא אמרי' בריש אלמנה לכ"ג דערל מאכיל אשתו ועבדיו משום דרק פומי' הוא דכאיב ל', דהיינו דעומד להיות נמול לכשיבריא, ואם מיירי דמתו אחיו מחמת מילה, א"כ לעולם לא עומד לימול. ות' דאף הוא, לכשיתחזק ויבלע בו דמו, או כשיתחזק סימניו, ימול. אולם הביא מש"כ ר"ת, דמתני' מיירי במי שמפחד ממילה, או מת א' מאחיו מחמת מילה, דחשיב כאנוס, אבל בעצם בר מילה הוא. אבל מי שמתו אחיו מחמת מילה, וא"כ מדינא אינו בר מילה, שפיר יכול הוא לאכול תרומה, דהוי כמו ערלה שלא בזמנה. וכ' המנחת חינוך (י"ג, א) דאף לדעת ר"ת, מה שחשיב כהן זה אנוס ומותר לו לאכול בתרומה, זהו רק אם מעולם הי' אנוס מלמול, אבל אם הי' לו זמן שהי' ראוי למילה, ושוב נאנס מלאכול בתרומה, ערל גמור חשיב, ואסור לו לאכול בתרומה. וע"ע באתון דאורייתא (כלל י"ג) דביאר דנח' רש"י ור"ת בגדר פטור דאנוס, דלפי רש"י אין האנוס פטור מלעשות המצוה, וא"כ שפיר חשיב ערל, ולכן אסור בעבודה ובק"פ ובתרומה, אע"פ שאינו יכול למול, ואנוס הוא רק פטור עונשין, אבל בעצם מחוייב הוא לעשות המצוה. אבל ר"ת ס"ל דמה שהוא אנוס פוטרו לגמרי מעשיית המצוה, ולכן אינו חשיב ערל בכלל [וע"ש עוד בענין חקירה זו].

שזר אצלה מעיקרא יכול לפסול אשתו בביאה, וכיון דפצוע דכא זה לא הי' זר אצלה מעיקרא, דמעיקרא לא הי' פצוע דכא, והי' ראוי לה, ממילא למה פוסלה, והניח בצ"ע. וכ' הרש"י ליישב בב' אופנים, א) כיון שאם הי' נעשה פצ"ד מיד כשנולד הי' זר אצלה מעיקרא, א"כ אף אם נעשה פצ"ד אחר שנתגדל פוסלה, שאין סברא לחלק [וע' מה שציידד רעק"א בחד דוכתא ליישב כע"ז, וכ' שאין מקור לחילוק כזה]. ב) דפצ"ד מיד כשנעשה פצ"ד ואישתני גופי', הו"ל זר אצלה, ולכן נקרא זר אצלה מעיקרא, משא"כ מחזיר גרושתו, דלא אישתני גופי', וגוף זה עצמו הותר מעיקרא, לכן לא חשיב שהי' זר אצלה מעיקרא.

וקו' זו כבר נמצאת בראשונים, התוס' ישנים כ' [כעין תי' ב' של הרש"י], דכיון דנשתנה גופו, חשיב כזר אצלה מעיקרא. והריטב"א כ' דהנכון הוא דלא מצינו דין דצריך להיות זר אצלה מעיקרא אלא בחייבי לאוין שאינן פסולי קהל, אבל בפסולי קהל, כמו פצ"ד, אין תנאי שצריך להיות זר אצלה מעיקרא.

ג. ונשיהן לא יאכלו

פרש"י, דשוויה חללה בביאתו, שהרי נבעלה לפסול לה. והק' הריטב"א דהא קיי"ל (קידושין עז) שאין חללה אלא מאיסורי כהונה, ואיסור פצ"ד הוי איסור קהל. והביא הריטב"א מאחרים דפי' דשווי' זונה בביאתו, ומש"ה פסולים מתרומה. וע' בתוס' לעיל (טו: ד"ה מה), דמשמע דלעולם נתחללה בביאתו של פסולין, ומה דאמרי' בקידושין דאין חללה אלא מפסולי כהונה, היינו דמק"ו מאיסורי כהונה אין למילף דשאר פסולין ג"כ מחללה. וע"ע בערוך לנר דכ' דאולי כוונת רש"י לומר דנעשית זונה ע"י ביאה זו, וכוונתו דנעשית חללה לענין תרומה, דהיינו דפסולה לתרומה (כ"ג בכונתו). עוד כ' דהא אם המושך בעמוד הבא

ב. פצוע דכא וכו' ונשיהן לא יאכלו

הק' רעק"א, למה נשיהן לא יאכלו, הא אמרי' לעיל דרק מי

מראי מקומות - יבמות

ע. (המשך)

דמצרך צריכי, דאם לא הי' כתי' אלא שכי, ה"א דשכיר היינו קנוי קנין עולם, אבל קנוי קנין שנים אינו אוכל בפסח, דהא שכיר משמע קנוי קנין שנים דוקא, וא"כ ע"כ לא צריך הא דתושב, ומופנה הוא. וע"ע בערוך לנר מש"כ ליישב קו' ז.

ו. תושב זה קנוי קנין עולם, וכו'

העיר האבני נזר (אה"ע שצ"ב), הא גם נרצע קנוי רק ליובל, וא"כ לא הוי קנין עולם, ומה לי זמן גדול או זמן קטן. וכ' דלדעת התוס' רי"ד דנרצע אינו יוצא בגרעון כסף, י"ל דחלוקים הם לענין איכות הקנין. עוד תי' דכיון דאם ב"ד אינו עושה הג' דברים [תקיעת שופר, וכו'] ביובל, אין העבדים משוחררים, א"כ י"ל דשפיר חשוב קנין הגוף, דרק אם עושים הדברים, אז יובל מפקיעו, אבל בלא"ה הוי קנין הגוף לעולם, ואינו רק קנין לזמן.

בא עליה ב' פעמים, לכ"ע נעשית חללה (ולא ביאה, ואולי כוונתו דכיון דרוב פעמים בא עליה ב' פעמים, א"כ נקט לשון חללה, אבל באמת זונה היא אף לאחר ביאה ראשונה).

ה. ר"ע אומר אינו צריך, הרי הוא אומר איש איש וכו' כ' הערוך לנר דאי' נפק"מ לדינא בין ר"א ור"ע. א) אם ערל שעובד עבודה לוקה, דלפי ר"א, דגמרא גמירי לה, ואסמכי' אקרא דיחזקאל, אין לוקין, שהרי אין לוקין על הלמ"מ. משא"כ לר"ע, דנכלל בלאו דטמא שעובד, ודאי לוקה. ב) אם ערל מותר ליכנס לבהמ"ק מן התורה, דלפי ר"א אין איסור, דכל האיסור הוא לעבוד, אבל אין איסור ליכנס. אבל לפי ר"ע, דמרבינן ערל כטמא, אז הדין הוא דגם לענין כניסה י"ל כן, דאסור ליכנס.

ה. אי דתרומה, מצרך צריכי, וכו'

כ' המהרש"א דלא הי' אפשר לומר כן לענין קרבן פסח,